

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Запобігання аварій на виробництві

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u> перший (бакалаврський)/другий (магістерський)
галузь знань	<u>26 «Цивільна безпека»</u> (шифр і назва)
спеціальність	<u>263 «Цивільна безпека»</u> (шифр і назва)
освітня програма	<u>«Охорона праці»</u> (шифр і назва)
вид дисципліни	<u>вибіркова</u> (загальна підготовка / професійна підготовка, обов'язкова / вибіркова)
форма навчання	<u>денна</u> (денна / заочна / дистанційна)

Харків – 2022 рік

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми

Охорона праці,
спеціальність 263 – Цивільна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри на якій викладається дисципліна)

Гарант ОП ____ Людмила ВАСЬКОВЕЦЬ

(ПІБ)

(Підпис, дата)

Завідувач кафедрою Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ

(ПІБ)

(Підпис, дата)

Мета, компетентності та результати навчання з навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Запобігання аварій на виробництві» є забезпечення майбутніх фахівців з цивільної безпеки методичними основам захисту працівників в умовах аварійних ситуаціях.

Програмні компетенції

Загальні компетенції

ЗК 3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 9 Навики здійснення безпечної діяльності. ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні компетенції

СК 1. Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці; дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці. СК 2. Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій. СК 5. Здатність організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці. СК 6. Здатність до оцінювання ризиків виникнення та впливу надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання та ризиків у сфері безпеки праці. СК 8. Здатність до аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища. СК 14. Готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від негативного впливу небезпечних чинників надзвичайної ситуації, дії небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

Результати навчання

РН 3. Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки

об'єктів і територій. РН 4. Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності. РН 8. Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій. РН 12. Визначати технічний стан зовнішніх та внутрішніх інженерних мереж та споруд для оцінювання відповідності його вимогам цивільного захисту та техногенної безпеки. РН 14. Ідентифікувати небезпеки та можливі їх джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідки. РН 19. Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях. РН 20. Пояснювати вимоги щодо убезпечення та захисту суб'єктів господарювання, положення та вимоги щодо безпечності, ідентифікації, паспортизації та ведення реєстрів об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів. РН 22. Знати властивості горючих речовин і матеріалів, механізм виникнення процесів горіння і вибуху.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Системний та математичний аналіз	Безпека експлуатації будівель та споруд
Екологія	Метрологія, стандартизація, сертифікація та акредитація
Медицина надзвичайних ситуаціях	Системи контролю небезпечних та шкідливих виробничих факторів
Технічна механіка рідин та газів	Управління охороною праці
Теорія горіння та вибуху	Правові основи працезахоронної політики та охорони праці
Пожежна безпека виробництва	Безпека виробничих процесів і устаткування 6
Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій	
Виробнича санітарія	

Опис навчальної дисципліни

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		З видами з навчальних занять (годин)			Індивідуальні заняття студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольна робота (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
6	90/3	32	58	32	-	-	15	-	+	-

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 64,4 %

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Види навчальних занять (Л;ЛЗ;ПЗ;СР)	Кількість годин	Номери семестру. Назви змістовних модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
4 СЕМЕСТР				
1	Л	4	<p>ТЕМА 1: ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та завдання вивчення дисципліни. Поняття аварія та аварійна ситуація 2. Аналіз стану аварійної ситуації в Україні 3. Основні вимоги законодавчих та нормативно-правових документів щодо запобігання аварій на виробництві 4. Методика визначення осередків уражень при можливих аварійних ситуацій 	1-12, 40-44
2	Л	4	<p>ТЕМА 2: ПОРЯДОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ АВАРІЙНИМ СИТУАЦІЯМ НА ВИРОБНИЦТВІ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Порядок організації забезпечення безпечності від аварійних ситуацій на державному та місцевому рівні 2. Основні принципи забезпечення безпечності промислових підприємств 3. Оцінювання та контроль безпечності промислових підприємств 4. Методика оцінки стійкості об'єкту до дій повітряної ударної хвилі 	2-4, 12, 40-44
3	Л	4	<p>ТЕМА 3: ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні нормативно-правові акти щодо організації техногенної безпеки на об'єктах підвищеної небезпеки 2. Основні напрями запобігання аварійних ситуацій на об'єктах підвищеної небезпеки 3. Особливості організації робіт з підвищеною небезпекою на виробництві 4. Методика розробки інструкції з 	2-9, 12, 40-48

			охорони праці	
4	Л	4	<p>ТЕМА 4: ПІДСИСТЕМА ЗАПОБІГАННЯ АВАРІЙ І НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підсистема запобігання аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру 2. Умови поширення аварії 3. Обмеження кількості небезпечних речовин та матеріалів на виробництві 4. Захист виробничих приміщень та складів від перевантаження речовинами 5. Засоби локалізації аварій на виробничих комунікація 6. Методика прогнозування та оцінки хімічної обстановки на об'єкті підвищеної безпеки 	1-12, 38-44
5	Л	8	<p>ТЕМА 5: АНАЛІЗ ПРИЧИН АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробничі аварії і причини їх виникнення. 2. Аварії на пожежно-вибухонебезпечних об'єктах 3. Радіоактивне забруднення місцевості при аваріях на АЕС та інших радіаційно-небезпечних об'єктах. 4. Дії працівників і службовців з ліквідації стихійних лих, виробничих аварій. 5. Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою 6. Методика розрахунку основних критеріїв вибухопожежної безпеки для приміщень категорій А, Б 	7-12, 38-48
6	Л	4	<p>ТЕМА 6: РОЗСЛІДУВАННЯ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основи організації проведення розслідувань аварій на виробництві 2. Методика визначення причин та наслідків аварій на виробництві 	1-19, 38-48
7	Л	4	<p>ТЕМА 7 : ПЛАН ЗАПОБІГАННЯ АВАРІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ</p> <p>ПИТАННЯ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка до розробки Плану запобігання аварій на виробництві 2. Методика розробки та складання Плану запобігання аварій на виробництві 	1-48, Д 1-4
8	СР	8	Основні безпеки ХХІ сторіччя їх характеристика	1-36, 44-49,
9	СР	8	Аналіз законодавства Євросоюзу з охорони праці	44-48, Д1-4
10	СР	8	Міжнародна організація праці: структура,	44-48, Д1-4

			завдання та принципи діяльності	
11	СР	6	Організація медичної допомоги постраждалим при аварії	44-48, Д1-4
12	СР	2	Застосування медичних засобів індивідуального захисту населення в аварійних ситуаціях.	44-48, Д1-4
13	СР	1	1. Застосування індивідуальних засобів захисту населення у аварійних ситуаціях.	44-48, Д1-4

Самостійна робота

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	10
2	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	33
3	Виконання індивідуального завдання: реферат	15
4	Інші види самостійної роботи	–
5	Разом	58

Індивідуальні завдання реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з \п	Назва теми реферату	Строки захисту (на якому тижні)
1	Аналіз досвіду запобігання аварій на підприємстві з об'єктам підвищеної небезпеки.	
2	Напрямки підвищення стійкості функціонування об'єктів господарської діяльності в умовах аварійних ситуаціях	
3	Основні вимоги законодавчих та нормативно-правових документів щодо запобігання аварій на виробництві.	
4	Порядок забезпечення протидії аварійним ситуаціям на виробництві.	
5	Оцінка та контроль безпечності промислових підприємств щодо організації техногенної безпеки на об'єктах підвищеної небезпеки.	
6	Основні напрями запобігання аварійних ситуацій на об'єктах підвищеної небезпеки	
7	Особливості організації робіт з підвищеною небезпекою на виробництві.	
8	Підсистема запобігання аварій і надзвичайних ситуацій техногенного характеру	
9	Засоби локалізації аварій на виробничих комунікаціях підприємствах.	
10	Організація запобігання аварій при роботі з підйомно-транспортним обладнанням.	
11	Організація запобігання аварій при роботі з обладнанням підвищеного тиску.	
12	Системи моніторингу аварійних ситуацій на виробництві з підвищеною небезпекою.	
13	Методи підготовки та прийняття рішень в умовах попередження аварій.	
14	Повноваження суб'єктів господарювання, щодо попередження, локалізації та ліквідації наслідків аварій	

15	Методи та моделі прийняття рішень в умовах невизначеності, щодо ліквідації аварійних ситуацій.	
16	Моделі ідентифікації запобігання аварій на виробництві	
17	Методика оцінка стану об'єкта господарювання за умовами аварійних ситуацій.	
18	Забезпечення стійкої роботи підприємств, установ та організацій в умовах аварійних ситуаціях.	

Форми та методи навчання

Лекційні заняття: читання лекції проводиться шляхом начитування матеріалу, застосовуючи такий послідовності – вступна, тематична та заключна лекція. Для активізації заняття застосовується підготовлений дидактичний матеріал, який демонструється з використанням технічних засобів навчання.

Індивідуальні завдання виконуються у формі виконання реферату.

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час вільний від обов'язковим навчальних занять.

При викладанні використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний метод використовується при вивченні базових законодавчих, нормативно-правових актів та правил щодо запобігання аварій на виробництві, порядку аналізу і забезпечення протидії аварійним ситуаціям, а також розробці плану їх запобігання під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.

При цьому методі навчання діяльність викладача зводиться до подання нового навчального матеріалу, а діяльність студентів – до сприймання, усвідомлення, запам'ятовування матеріалу. Навчальний матеріал при цьому співвідноситься з досвідом студентів наступним чином: вперше повідомляється і засвоюється індуктивним способом – без опори на попередні знання студентів.

Наступний метод – репродуктивний метод застосовується під час повторення вивченого на парі, виконання завдання по вивченню матеріалу для самостійного вивчення. Діяльність викладача при цьому – аналізувати відповідь студента, виправляти його помилки; діяльність студентів – відтворювати те, що було зроблено в аудиторії. Репродуктивний метод використовується для формування в студентів уміння застосовувати знання.

Викладач дає завдання, а студенти їх виконують: розв'язують задачі – за зразком, шляхом застосування теоретичних знань, за допомогою вже відомого способу. Будь-які вправи можуть бути індуктивними дедуктивними або такими, які виконуються за аналогією. Але в усіх випадках маються на увазі дії, які вже неодноразово виконувались.

Система репродуктивних методів сприяє збагаченню студентів знаннями і вміннями, формуванню в них навичок здійснення основних

розумових операцій. Для розвитку творчих здібностей студентів потрібні репродуктивні знання.

Пошуковий метод при використанні комп'ютера разом з програмним забезпеченням та комп'ютерних мереж виникають питання не стільки про засвоєння або запам'ятовування конкретних відомостей, скільки про уміння орієнтуватися у величезній масі доступної інформації добувати з неї конкретні знання правильно будувати запити до інформаційно-пошукових систем уміти швидко і гнучко коригувати свій запит при невдалому пошукові.

Самостійна робота студента розподіляється: робота із забезпеченню аудиторних занять – вивчення обов'язкової та додаткової літератури, матеріалів лекцій, електронних матеріалів за темами лекцій, рішення заданих завдань та вправ, підготовка до поточного контролю; виконання індивідуальних завдань; науково-дослідна робота; підготовка до здачі модулів та екзаменів. Всі форми самостійної роботи направлені на поглиблення і закріплення знань студента, розвиток практичних та аналітичних навичок з проблем даної навчальної дисципліни під час її освоєння, виконання індивідуальних завдань та науково-дослідної роботи.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у науково-технічній бібліотеці університету, навчальних (методичних) кабінетах, лабораторіях, комп'ютерних класах, а також у гуртожитках або домашніх умовах.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни : підручник, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій, практикум.

Навчальний матеріал даної навчальної дисципліни, передбачений робочою навчальною програмою для засвоєння студентами в процесі самостійної роботи, виносяться на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується при проведенні навчальних занять.

Методи контролю

Поточне оцінювання за результатами виконання:

- тестового завдання;
- захист виконаного реферату

Підсумкове оцінювання іспит: складання іспиту, за умови виконання усіх завдань курсу, проходження тестування по кожній темі, студент допускається до складання заліку.

100 % підсумкове оцінювання у вигляді заліку (40%) та поточного оцінювання (60%)

Розрахунок за поточне оцінювання:

Види завдання	Кількість завдань у курсі	Кількість балів за одне завдання
Тестове	3	20
Реферат	1	40
Разом		100
Додаткове творче за додаткові бали	1	10

Розрахунок балів за залік:

- відповіді на теоретичні питання

(два питання кожне по 20 балів; рішення задачі 20 балів)

Студент вважається допущеним до семестрового заліку з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання реферату та рішень тестових завдань, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 2. – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для заліку

Результати проведених тестів	Індивідуальні завдання	Залік	Сума
20	40	40	100

Критерії та система оцінювання знань та вмінь студентів.

Згідно основних положень ЄКТС, під **системою оцінювання** слід розуміти сукупність методів (письмові, усні і практичні тести, екзамени, проекти, тощо), що використовуються при оцінюванні досягнень особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Тому твердження про результати вивчення компонентів програм завжди повинні супроводжуватися зрозумілими та відповідними **критеріями оцінювання** для присвоєння кредитів. Це дає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння, компетенції.

Критерії оцінювання – це описи того, що як очікується, має зробити особа, яка навчається, щоб продемонструвати досягнення результату навчання.

Основними концептуальними положеннями системи оцінювання знань та вмінь студентів є:

1. Підвищення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців за рахунок стимулювання самостійної та систематичної роботи студентів протягом навчального семестру, встановлення постійного

зворотного зв'язку викладачів з кожним студентом та своєчасного коригування його навчальної діяльності.

2. Підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів відбувається за рахунок контролю протягом семестру із використанням 100 бальної шкали (табл. 2). Оцінки обов'язково переводять у національну шкалу (з виставленням державної семестрової оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» чи «незадовільно») та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця 3 - Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; вміння проводити теоретичні розрахунки; відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	C	Добре	Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; вміння вирішувати	Невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.

			практичні задачі.	
64-74	D	Задовільно	Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування ; вміння вирішувати прості практичні задачі.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки ; невміння вирішувати складні практичні задачі.
60-63	E	Задовільно	Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; істотні помилки у відповідях на запитання; невміння розв'язувати прості практичні задачі.
1-34	F (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; істотні помилки у відповідях на запитання; незнання основних фундаментальних положень ; невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

№ п/п	Назва підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, каталог інформаційного і матеріального забезпечення
Базова література	
1.	Конституція України (прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06. 1996 р.).
2.	Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24 лютого 1994 р.
3.	Закон України "Про охорону праці". від 14.10.92 № 2695-ХІІ (із змінами).
4.	Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.92 № 2802 - ХІІ (із змінами).
5.	Закону України "Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності" Затв. ВР України 01.12.2005 р., № 3164- ІV.
6.	Закон України “Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань” від 14 січня 1998 року
7.	Закон України "Про метрологію і метрологічну діяльність" Затв. ВР України 15.01.2015 р., № 124-VIII.
8.	Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". Відомості Верховної Ради, 2001, № 15, ст.73.
9.	Закон України "Про охорону навколишнього середовища", Введений в дію Постановою ВР № 1268-ХІІ від 26.06.91 ВВР, 1991, № 41, ст.547 (Із змінами, внесеними згідно із Законами)
10.	Кодекс цивільного захисту України. Затв. ВР України 02.10.2012 р., № 5403 - VI. (із змінами і доповненнями від 02.06.2016 р., № 1404-VIII)
11.	Постанова КМ України від 15.09.93 № 733 "Про створення Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення" (із змінами)
12.	Постанова КМ України від 29.10.2009 № 1149, "Технічний регламент безпеки низьковольтного електричного обладнання."
13.	Постанова КМ України від 11.07.2002 р. № 956 Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки . (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ України)
14.	Постанова КМ України від 07.10.2003 р. № 1585 Технічного регламенту модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності.
15.	Постанова КМ України від 30.11.2011 р. № 1232 Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ України)
16.	Постанова КМ України “Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування електричних ламп та світильників ” від 27. 05. 2015 р. № 340

17.	Постанова КМ України від 24 березня 2004 р. № 368 "Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями" (із змінами)
18.	Постанова КМ України від 09 січня 2014 р. № 11 "Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту" (із змінами)
19.	Постанова КМ України від 11 березня 2015 р. № 101 "Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту"
20.	Постанова КМ України від 30 жовтня 2013 р. № 841 "Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій" (із змінами)
21.	Постанова КМ України від 26 червня 2013 р. № 444 "Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях"
22.	Постанова КМ України від 15 лютого 2002 р. № 175 "Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру" (із змінами)
23.	ДСТУ 2293:2014 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять Затвр. наказ Мінекономрозвитку України від 02.12. 2014 р. № 1429
24.	ДСТУ OHSAS 18001:2010. Системи управління гігієною та безпекою праці
25.	ДСТУ Б В.2.5-82:2016 Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом. Затвер. наказ Мінрегіон України від 01.07. 2016
26.	ДСТУ Б В.1.1-36:2016 Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Від 15.06.2016 наказ Мінрегіон України № 158
27.	ДСТУ Б В.2.5-38:2008 Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд. Наказ Мінрегіон.України від 27.06.2008 № 269.
28.	ДСанПіН Захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань Затв. наказом МОЗ України від 01.08.1996 № 239 (Із змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ № 266 від 13.03.2017)
29.	ДСанПіН 3.3.6.096-2002 "Державні санітарні норми та правила під час роботи з джерелами електромагнітних полів"
30.	ДСН 239-96 "Державні санітарні норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань"
31.	НПАОП 0.00–7.13–14 " Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу ЕМП ". Завт. наказ № 99 від 05.02.2014 Міненерговугілля України
32.	НПАОП 0.00-4.35-04. Типове положення про службу охорони праці Затв. наказ Держнагляддохоронпраці України 15.11.2004 № 255
33.	НПАОП 40.1-1.32-01 Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок. Від 21.06.2001 наказ № 272 Мінпраці України
34.	НПАОП 0.00-1.71-13 Правила охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями. Від 19.12.2013 наказ № 966 Міненерговугілля України
35.	НПАОП 0.00-2.01-05 Перелік робіт з підвищеною небезпекою Від 26.01.2005 наказ № 15 Держнагляддохорон праці України. Зареєстровано: від 15.02.2005 № 232/10512 Мін'юст

36.	НПАОП 0.00-4.09-07 Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства Від 21.03.2007 Наказ № 55 Держгірпромнагляд Зміни: від 25.09.2007 Наказ № 216 Держгірпромнагляд Зареєстровано від 07.11.2007 № 1252/14519 Мін'юст України
37.	НПАОП 0.00-4.12-05 Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці. Від 26.01.2005 Наказ № 15 Держнаглядохорон праці України. Зміни від 16.11.2007 Наказ № 273 Держгірпромнагляд, від 30.01.2017 Наказ № 140 Мінсоцполітики Зареєстровано: від 30.01.2017 Наказ № 140 20.02.2017 № 234/30102 Мін'юст України
38.	НПАОП 0.00-4.15-2017 Положення про розробку інструкцій з охорони праці. наказ Мінсоцполітики України від 30.03.2017 р. № 526
39.	НПАОП 0.00-6.03-93 Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві Від 21.12.1993 Наказ №132 Держнаглядохорон праці України. Зміни: від 01.11.2016 наказ № 1259 Мінсоцполітики України Зареєстровано: від 23.11.2016 № 1517/29647 Мін'юст України
40.	НПАОП 0.00-6.08-07 Порядок атестації фахівців, які мають право проводити технічний огляд та/або експертне обстеження устаткування підвищеної небезпеки. Від 20.12.2006 Наказ № 16 Держгірпромнагляд Зареєстровано: 07.02.2007 № 103/13370 Мін'юст України
41.	НПАОП 0.00-3.07-09 Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам загальних професій різних галузей промисловості Від 16.04.2009 наказ № 62 Держгірпромнагляд Зареєстровано: від 12.05.2009 № 424/16440 Мін'юст України
42.	Правила улаштування електроустановок. Наказ Міненерговугілля України від 21.07.2017. № 476.
43.	Положення про медичний огляд працівників певних категорій. Затв. наказом МОЗ України від 21.05.07 № 246.
44.	Наказ МВС України від 30.12.2014 № 1417 Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» (із змінами).
45.	Основи професійної безпеки та здоров'я людини: Підручник / За ред. проф. В. В. Березуцького. – Х.: ФОП Панов А.М., 2018. – 553 с.. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37199
46.	Безпека праці в професійній діяльності. Частина II. Забезпечення техногенної безпеки та безпечних умов праці О.Г. Янчик, В. Ф., Райко, Ю.А., Петренко та інші /Навч. посіб./ – НТУ «ХПІ», Харків : 2020. – 316 с; http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/47119
47.	Березуцький В.В. Небезпечні виробничі ризики та надійність: навч. посібник / В.В. Березуцький, М.І. Адаменко; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків: ФОП Панов А.М., 2016. – 385 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/23046
48.	Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 412 с http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54108
49.	Ризик-менеджмент використання обладнання та технологій : навч. посібник для студентів спеціальності 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М. 2020. 424 с.

	http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/41884
50.	Експертиза з охорони праці : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікац. рівня бакалавр спец. 263 "Цивільна безпека" / В. Ф. Райко [та ін.] ; Нац. техн. ун-т «ХПІ». – Харків: Черняк Л. О., 2020.–120 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/51763
Допоміжна література	
1	Левчук К.О., Романюк Р.Я., Толок А.О. Цивільний захист: навч. посіб. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016. – 325 с.